

ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

PROBLEMS IN ENFORCING THE LAW UNDER PREVENTION AND SUPPRESSION OF
TORTURE AND ENFORCED DISAPPEARANCE ACT B.E. 2565

ณัฐฐา เสวตนันท์¹ และสุรีย์ฉาย พลวัน²
Nattha Sawettanan¹ and Sureeshine Phollawan²

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master of Arts Program in Political Science, Kasetsart University

E-mail: natthasaw@gmail.com

² ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

E-mail: sureeshine.p@ku.th

*บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2566

Received : June 21, 2024

Revised : December 27, 2024

Accepted : December 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 2) ศึกษาปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย และ 3) ศึกษา
แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้ โดยศึกษาเจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ต้องดำเนินการ
ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และเจ้าหน้าที่
ตำรวจ จำนวน 15 ราย ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม จำนวน 3 หน่วยงาน
ได้แก่ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
ยาเสพติด รวมถึงสถานีตำรวจ ซึ่งทุกหน่วยงานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้มีการกิจ
หน้าที่แตกต่างกัน โดยกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะแค่ให้ความคุ้มครองประชาชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการ
คุ้มครองสิทธิให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายในการที่จะไม่ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกใส่ร้ายอีก
ด้วย โดยการศึกษาพบปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาและบทบัญญัติของกฎหมาย
2) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน 3) ด้านสิ่งสนับสนุนการปฏิบัติงาน 4) ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทสังคม
และ 5) ด้านสิทธิส่วนบุคคล ข้อเสนอแนะของงานวิจัยคือ ควรดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้
สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจนมากยิ่งขึ้น และควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายฉบับ
นี้และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงการทบทวนแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ การสร้างความรู้
สร้างความเข้าใจ และทัศนคติในการทำงานใหม่ทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
เพื่อประโยชน์ของประชาชนและผู้ปฏิบัติงานต่อไป

คำสำคัญ

การกระทำความผิด การบังคับใช้กฎหมาย การบังคับบุคคลให้สูญหาย

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) Study the nature of the enforcement of the law under the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565 2) Study the problems in law enforcement and 3) Study the guidelines for solving problems from enforcing the law under the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565. The research sample consisted fifteen officials from the Ministry of Justice and police officers who must comply with the law under the prevention and suppression of torture and enforced disappearance act B.E. 2565. The study's results found that three Ministry of Justice agencies perform the following functions: the Rights and Liberties Protection Department (RLPD), the Department of Special Investigation (DSI), the Office of the Narcotics Control Board (ONCB), and the Metropolitan Police Station. All agencies are government officials who must act following the law under the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565, and each agency has a different mission. Not only does this law focus on protecting citizens by ensuring that government officials will comply with the law and perform their duties, but it also protects the rights of officials who act legally not to be harassed or slandered. Problems in law enforcement in five dimensions 1) the content and provisions of the law, 2) the operating personnel, 3) the operational support, 4) the environment or social context, and 5) the personality. The research recommendations are to modify the legal provisions to implement them more effectively and clearly and to train government officers on this law and other relevant laws. This includes reviewing new work practices and creating new knowledge, understanding, and attitudes towards work. To lead to the most effective enforcement of the law for the benefit of the people and practitioners.

Keywords

Acts of Torture, Law Enforcement, Enforced Disappearance

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงการให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันปัญหาความรุนแรงจากการซ้อมทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งเพราะเป็นการกระทำรุนแรงที่นอกเหนือจากกระบวนการยุติธรรมที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 ที่ได้มีการบัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และหลักสิทธิมนุษยชนในการจับกุมและการคุมขังจะกระทำมิได้ รวมถึงการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศไทยได้รับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไว้ ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องชีวิตตนเอง หากเกิดมีอำนาจใด ๆ ที่มาพรากสิทธิเหล่านี้ไปจากมนุษย์อำนาจนั้น

ย่อมไม่ชอบธรรม (ภคพร เปรมพาณิชนกุล, 2564) รวมถึงวัฒนธรรมในสังคมไทยที่รัฐใช้ความรุนแรงจนประชาชนมองเห็นเป็นเรื่องปกติ และเจ้าหน้าที่รัฐมักอ้างในการกระทำของตนเองว่าทำลงไปนั้นทำไปด้วยเหตุผลของความมั่นคง หรือรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคม เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำความผิด ส่งผลให้การซ้อมทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายยังคงเกิดขึ้นอยู่ (รัฐศาสตร์ มูลมาตร และณัฐกานต์ อัครพงศ์ พิศักดิ์, 2564) และเนื่องจากประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสัญญาการต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) และได้ลงนามในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: CED) ซึ่งการลงนามดังกล่าว แม้จะยังไม่มีผลบังคับใช้ แต่ถือเป็นการแสดงเจตนารมณ์ของประเทศที่มีความตั้งใจในการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และจะเข้าเป็นภาคีในอนาคต

สำหรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตพบว่าปัญหาความรุนแรงจากการซ้อมทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “การอุ้มหาย” ยังพบเห็นอยู่ และที่น่าสนใจคือ เหตุการณ์เหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐ จากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) พบว่าในช่วง พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2563 มีเรื่องร้องเรียนด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรมในกลุ่ม ‘เจ้าหน้าที่ตำรวจซ้อมทรมาน และทำร้ายร่างกายระหว่างควบคุมตัว’ และกลุ่ม ‘เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมาย’ (เช่น จับกุมมิชอบ คั่นโดยมิชอบ ใช้อำนาจข่มขู่ ฯลฯ) เพิ่ม ‘สูงขึ้น’ ตลอดสี่ปีดังกล่าว (พลิชฐ์ คงคุณากรกุล, 2564) และจากกรณีข่าวผู้กำกับโจ้ : ศาลตัดสินประหารชีวิตในคดีทรมานผู้ต้องสงสัย แต่ลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต (BBC NEW THAI, 2565) และกรณีกรมสอบสวนคดีพิเศษ พบศพนายพลละจี รักจงเจริญ หรือบิลลี่ นักต่อสู้เพื่อสิทธิชุมชนกะเหรี่ยง ซึ่งหายตัวไปกว่า 5 ปี พบว่ามีหลักฐานเป็นกระดุกอยู่ในถังน้ำมัน ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จากการ “อุ้มหาย” เป็น “อุ้มฆ่า” (ศิริรุ่ง ศรีสิทธิพิศาลภพ, 2563) จะเห็นได้ว่าที่ผ่านมาคดีเหล่านี้ในขั้นตอนของการค้นหาข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างยากลำบากด้วยลักษณะความรุนแรงที่เกิดขึ้นล้วนเกิดในลักษณะที่เป็นความลับ มีการปกปิด ไม่มีผู้พบเห็น และเป็นการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐ จึงทำให้ยากต่อการค้นหาความจริง

ปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย ซึ่งถูกกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันปราบปราม และเยียวยาผู้เสียหาย จากการกระทำในลักษณะดังกล่าว ถือเป็นการรับรองสิทธิของประชาชนอย่างหนึ่งที่จะได้รับการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ถือเป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้เป็นฉบับแรกที่ได้บัญญัติขึ้นมาเป็นการเฉพาะ เพื่อคุ้มครองประชาชนจากการกระทำรุนแรงโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่ได้กระทำการทรมานหรือกระทำให้บุคคลสูญหาย แต่กลับพบปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ปรากฏให้เห็นตามสื่อต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า แม้จะมีการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวแล้วก็ยังพบช่องโหว่ทางกฎหมายที่มีได้บัญญัติไว้ ดังนั้น เพื่อเป็นการยกระดับสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยให้มีความเป็นสากลมากขึ้นและเพื่อให้กฎหมายนี้สามารถบังคับใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพในการปกป้องคุ้มครองประชาชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนทั้งสิ้น 15 ราย โดยในการศึกษาผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random) คือ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพซึ่งเป็นกรมการและเลขานุการของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่เปรียบเสมือนเป็นหน่วยงานต้นน้ำในกระบวนการยุติธรรมที่มีหน้าที่ในการดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด และเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยตรง ซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยกำหนดตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นการเฉพาะเจาะจง เนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้วิจัยอันเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อที่จะได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาดำเนินการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับปัญหาและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือผู้ที่มีหน้าที่ในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ จำนวน 3 ราย 2) เจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิด หรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ จำนวน 12 ราย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร (Review data) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เอกสารทางวิชาการ บทความ ตำราทางวิชาการ ตลอดจนวิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์ 2) การศึกษาเอกสารออนไลน์ (Documents online) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยเข้าไปทำการศึกษาข้อมูลผ่านระบบเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข่าวกวสารรวมทั้งบทความในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ และ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field data) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นหลักโดยใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยสอบถามข้อมูลเพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา โดยจะทำการสัมภาษณ์จนกว่าจะไม่พบข้อสงสัยหรือไม่ข้อมูลใหม่เกิดขึ้นหรือที่เรียกว่า ข้อมูลอิ่มตัว (Data saturation) จึงจะทำการหยุดการสัมภาษณ์

3. เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนทั้งสิ้น 15 ราย โดยศึกษาประเด็นคำถามจากการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นมาเอง ซึ่งเป็นลักษณะแบบปลายเปิดให้มีความยืดหยุ่นหรือปรับเปลี่ยนได้เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างแต่ละบุคคล และมีการนำคำสำคัญ (keyword) มาประกอบการชี้แนะในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมในประเด็นที่ต้องการจะศึกษา และให้ได้ข้อคำถามที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2) ลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ส่วนที่ 3) ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และส่วนที่ 4) แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

4. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวิชาการ บทความ ตำราทฤษฎี คำราชวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนวิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายและการคุ้มครองบุคคลจากการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม มารวบรวมและสรุปเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาในการสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุม ถูกต้องตามกรอบการศึกษา และ 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงจุดประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อดำเนินการต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษา ดังนี้

1. ลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

ผู้วิจัยทำการศึกษาลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้ครอบคลุม และเข้าใจถึงลักษณะการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยแบ่งหัวข้อออกเป็น 2 หัวข้อหลัก ดังนี้

1.1 บทบาทของหน่วยงานในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

บทบาทของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม จำนวน 3 หน่วยงาน ได้แก่ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (กคส.) กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) รวมถึงสถานีตำรวจ ถือเป็นผู้บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งหมายถึงทุกหน่วยงานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีภารกิจหน้าที่ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามฯ ที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ในการเป็นเลขานุการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญจสุทธาน โดยทำหน้าที่หลักในการ ประสานงาน ร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการสืบหา/ติดตาม/ช่วยเหลือผู้เสียหาย และสนับสนุนให้ส่วนราชการ หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนรวมในการป้องกันและปราบปรามในการทรมานฯ ศึกษา วิจัย เผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ รวบรวมข้อมูลสถิติคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทรมานฯ และดำเนินการตรวจสอบข้อมูล ข้อเท็จจริง กรณีที่ ผู้ถูกควบคุมตัวเสียชีวิตในระหว่างการถูกควบคุมตัวการรับข้อร้องเรียน ร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ รวมถึงติดตามผลความคืบหน้าของคดี และดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหาย

2) กรมสอบสวนคดีพิเศษ

มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้รับผิดชอบในการควบคุม ดังนั้น ต้องบันทึกภาพและเสียงขณะจับและควบคุมตัว และรายงานการควบคุมตัวไปยัง อัยการและฝ่ายปกครอง อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานรับแจ้งเหตุร้องเรียน ร้องทุกข์ ตามฐานความผิดของกฎหมายฉบับ นี้ และเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการสอบสวน ดำเนินคดี และรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา ดังนั้นหากดำเนินการสอบสวนแล้วพบว่าความผิดที่เข้าข่ายตามกฎหมายฉบับนี้ จะถือว่าคดีดังกล่าว นั้น เป็นคดีพิเศษโดยทันที ซึ่งกระบวนการสอบสวนในขั้นต่อไปก็จะเป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติกรม สอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

3) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ในฐานะเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้รับผิดชอบในการควบคุม ดังนั้นต้องบันทึกภาพและเสียงขณะจับและควบคุมตัว และรายงานการควบคุมตัวไป ยังอัยการและฝ่ายปกครอง ซึ่งในการควบคุมตัวดังกล่าวเจ้าหน้าที่ต้องทำการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัว อีกด้วย

4) สถานีตำรวจ

มีหน้าที่ที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ในฐานะ เจ้าหน้าที่รัฐ ที่มีอำนาจในการจับกุมหรือควบคุมตัว ต้องทำการบันทึกภาพและเสียงขณะจับและควบคุมตัว และรายงานการควบคุมตัวไปยังอัยการและฝ่ายปกครอง รวมถึงทำการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมตัว และมี อำนาจหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน ดำเนินคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และดำเนินคดี ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

1.2 ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญจสุทธาน พ.ศ. 2565

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ยกระดับกระบวนการยุติธรรมและยกระดับการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย โดยไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะแค่ให้ความคุ้มครองประชาชนในการประกันสิทธิว่าเจ้าหน้าที่ รัฐจะปฏิบัติตามกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการคุ้มครองสิทธิ ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายในการที่จะไม่ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกใส่ร้ายอีกด้วย ในส่วน ของบุคคลผู้ถูกสอบปากคำ/ผู้ต้องหาจะได้รับหลักประกันในระหว่างถูกควบคุมตัวว่าจะไม่ถูกกระทำการทรมาน เพื่อให้รับสารภาพ หรือถูกอุ้มหาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นมาตรฐานที่สมควรถูกปฏิบัติอย่าง เป็นสากลสอดคล้อง กับหลักสิทธิมนุษยชน

2. ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญคนสูญหาย พ.ศ. 2565

จากการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญคนสูญหาย พ.ศ. 2565 ตั้งแต่เริ่มมีผลบังคับใช้ พบปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้หลายประการ ดังนี้

1) ด้านเนื้อหาของกฎหมาย/ตัวบทกฎหมาย

เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งมีผลบังคับใช้ จึงยังไม่มีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจนทั้งในด้านของการตีความตัวบทกฎหมาย ในเรื่องคำนิยามของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้เสียหาย และการควบคุมตัว การตีความในฐานความผิดในเรื่องของการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การกระทำให้นุญคนสูญหาย รวมถึงแนวทางในการบันทึกภาพและเสียงในขณะควบคุมตัว เป็นต้น ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความกังวลจากการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ รวมทั้งแนวทางในการปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน เมื่อนำกฎหมายมาบังคับใช้ ส่งผลให้เกิดช่องว่างจากการบังคับใช้กฎหมาย ที่มีลักษณะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในการหลบเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา 22 ที่บัญญัติไว้ถึงการบันทึกภาพและเสียงขณะจับกุมและควบคุมตัว และมาตรา 23 การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการควบคุมตัว ไม่ได้มีการกำหนดประเภทคดีไว้ชัดเจน ส่งผลให้หลายหน่วยงานได้รับผลกระทบจากการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ เช่น หน่วยงานที่มีหน้าที่ช่วยเหลือหรือพัฒนาสังคมก็ต้องดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งอาจเกินขอบเขตตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้

ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมองว่ากฎหมายฉบับนี้ไม่เหมาะสมกับบางฐานความผิด เช่น คดียาเสพติด หรือคดีที่เป็นอาชญากรโดยอาชีพ ผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อการถูกดำเนินคดีสามารถหาช่องว่างในการต่อสู้ หรือดำเนินคดีเอาผิดกับผู้ปฏิบัติงานได้ง่าย ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากเนื้อหาของกฎหมาย/ตัวบทกฎหมายที่ยังไม่มีความชัดเจน รวมถึงยังไม่มีแนวทางในการปฏิบัติ ทำให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้

2) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

เจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ ความพร้อม และอัตรากำลังที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบกับทัศนคติและความเคยชินที่ยังคงมองว่าผู้ต้องหา คือผู้กระทำความผิดที่จะกระทำการใด ๆ กับผู้ต้องหาได้ โดยอ้างว่าทำไปเพื่อรักษาความปลอดภัยหรือความสงบสุข รวมทั้งเจ้าหน้าที่บางนายยังคงมองว่ากฎหมายฉบับนี้อาจสร้างภาระในการปฏิบัติหน้าที่จากขั้นตอนที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการใช้ดุลยพินิจในการบังคับใช้กฎหมายของแต่ละบุคคลที่ตีความแตกต่างกัน ส่งผลให้แต่ละหน่วยงานนำกฎหมายไปปฏิบัติไม่ตรงกัน

3) ด้านอุปกรณ์/สิ่งสนับสนุนการปฏิบัติงาน

เจ้าหน้าที่ขาดแคลนอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น กล้องสำหรับบันทึกภาพและเสียง รวมถึงระบบสารสนเทศต่าง ๆ ที่ยังไม่มีระบบพัฒนาหรือการจัดการที่เป็นระบบ ทั้งการจัดเก็บข้อมูลสถิติ และระบบการแจ้งการควบคุมตัวที่ยังไม่รวมเป็นระบบเดียว ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานซ้ำซ้อนจากการรายงานไปหลายหน่วยงาน และเป็นการเพิ่มภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานอีกด้วย

4) ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทสังคม

ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ส่งผลให้ไม่ทราบถึงสิทธิของตนที่พึงได้รับความคุ้มครองในกฎหมายฉบับนี้ และยังมีความกังวลกับการบังคับใช้กฎหมายเกินอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

5) ด้านสิทธิส่วนบุคคล

ในขณะปฏิบัติหน้าที่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกควบคุมตัวอ้างสิทธิส่วนบุคคลในการไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ทำการบันทึกภาพและเสียง ซึ่งปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อกระทำการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

จากปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 จึงนำมาสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ดังนี้

1) ด้านเนื้อหาของกฎหมาย/ตัวบทกฎหมาย

ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติ ขยายความและตีความกฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีคณะกรรมการเพื่อพิจารณาแก้ไขหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติต่าง ๆ และควรจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่ รวมถึงการใช้กรณีตัวอย่างเพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งควรมีการเพิ่มโทษกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐตั้งใจหลบเลี่ยงหรือละเลยในการปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำกฎหมายไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทบทวนวิธีการปฏิบัติงานใหม่ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติในการทำงานใหม่ทั้งหมด อาจทำในรูปแบบการอบรมภายในหน่วยงานโดยจัดเป็นหลักสูตรสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจว่าขั้นตอนที่มากขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่พึงกระทำเพื่อคุ้มครองและปกป้องประชาชน เมื่อเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจกับกฎหมายฉบับนี้แล้ว ก็สามารถนำกฎหมายไปปฏิบัติได้ถูกต้อง รวมถึงภาครัฐต้องจัดสรรเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอ เพื่อรองรับการปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้

3) ด้านอุปกรณ์/สิ่งสนับสนุนการปฏิบัติงาน

หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ อาทิ กล้องสำหรับบันทึกภาพและเสียง อุปกรณ์จัดเก็บข้อมูล และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อรองรับการปฏิบัติงานตามกฎหมายฉบับนี้ โดยพัฒนาระบบการแจ้งการควบคุมตัวให้เป็นระบบเดียวกัน และจัดทำระบบฐานข้อมูลกลาง (Cloud Storage) เพื่อเป็นศูนย์รวมในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามกฎหมายฉบับนี้

4) ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทสังคม

ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ถึงสิทธิตามกฎหมายฉบับนี้ รวมถึงสนับสนุนให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการกำกับ และติดตามการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

5) ด้านสิทธิส่วนบุคคล

เจ้าหน้าที่ต้องอธิบายว่ากฎหมายฉบับนี้ถือเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกจับกุม ซึ่งเป็นหลักประกันได้ว่าประชาชนจะไม่ถูกทำร้ายร่างกายหรือการกระทำใด ๆ ขณะถูกจับกุมหรือควบคุมตัวที่เป็นการทรมานไม่ว่าทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือหากถูกเจ้าหน้าที่กระทำการใด ๆ ก็สามารถใช้เป็นหลักฐานในการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา เรื่อง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญจสุทฎฎ พ.ศ. 2565 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญจสุทฎฎ พ.ศ. 2565 ในด้านเนื้อหาของกฎหมาย/ตัวบทกฎหมายมีความสอดคล้องกับพิชญาภัก คงสถาพรกุล (2565) ที่พบว่าประเด็นปัญหาการกำหนดคำนิยามคำว่า “อันตรายแก่จิตใจ” ว่ามิได้มีการบัญญัติคำนิยามคำว่า “อันตรายแก่จิตใจ” หรือถ้อยคำอื่นใดในทำนองเดียวกันไว้ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการตีความของกฎหมาย แสดงให้เห็นว่า กฎหมายฉบับนี้ยังมีความไม่ชัดเจนในเรื่องของการกำหนดคำนิยาม ดังนั้นหากมีการบังคับใช้กฎหมายทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีความชัดเจนอาจส่งผลให้เกิดช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมายหรือการตีความหมายที่หลากหลาย ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้

2. ประเด็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญจสุทฎฎ พ.ศ. 2565 ในด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 บัญญัติไว้ถึงการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด จนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด ดังนั้น จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามกฎหมายข้อนี้ก็ยังไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ในเรื่องของทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่มองว่าต้องหาผู้กระทำความผิดที่จะกระทำการใด ๆ กับผู้ต้องหาให้ได้ ถือเป็นกระทำการที่ขัดต่อหลักกฎหมายมาตราที่ 29 เนื่องจากศาลยังไม่มีคำพิพากษาคัดสินว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด จะกระทำเหมือนผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับรัฐศาสตร์ มุลมาต และ ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์ (2564) ที่พบว่า หนึ่งในปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการบังคับบุคคลให้สูญหายเกิดขึ้นจากโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่เอื้อให้เกิดการลายนวลพันผิด คือ เจ้าหน้าที่รัฐมักอ้างว่าการกระทำเป็นเรื่องของความมั่นคงเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับความรุนแรง สะท้อนให้เห็นว่าตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันทัศนคติของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อผู้กระทำความผิดที่จะถูกกระทำการใด ๆ โดยอ้างเพื่อเป็นการรักษาความสงบสุขหรือรักษาความปลอดภัยก็ยังคงมีอยู่

3. ประเด็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุญจสุทฎฎ พ.ศ. 2565 ในด้านอุปกรณ์/สิ่งสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีความสอดคล้องกับกมลวิทย์ ชันชู (2565) ที่พบว่า หนึ่งในปัญหาของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ คือหน่วยงานของรัฐยังไม่มีอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงอย่างเพียงพอแก่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แสดงให้เห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีมาตรการในการป้องกันการทรมานและการกระทำให้นุญจสุทฎฎโดยมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ต้องบันทึกภาพและเสียงขณะจับกุม ซึ่งการที่จะดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวนี้ได้ นั้น เจ้าหน้าที่ต้องมีอุปกรณ์เพียงพอ ดังนั้นหากมีการบังคับใช้กฎหมายในขณะที่ยังไม่มีความพร้อมจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการดำเนินการตามภาระงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้

4. จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บางนายที่พยายามจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อรักษาความปลอดภัยหรือความสงบสุขของบ้านเมือง มีความสอดคล้องกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) แต่การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ก็ควรคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนหรือกระบวนการตามกฎหมาย ตามหลักทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process) ซึ่งปัจจุบันหลายหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเริ่มเปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอบสวนโดยไม่มีการบีบบังคับ ถือเป็นหลักการสอบสวนที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดมากกว่าการลงโทษ หรือการกระทำที่รุนแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำรับสารภาพ ซึ่งถือเป็นดำเนินการตามหลักนิติธรรม (Due Process) ที่มุ่งเน้นการให้

ความสำคัญต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดมากกว่าการควบคุมหรือปราบปรามอาชญากรรม และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานคือ เพื่อคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการทรมานและการกระทำที่โหดร้ายทารุณ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่าเพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนา/แนวทางการแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำที่โหดร้ายทารุณ พ.ศ. 2565 เห็นควรดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจนมากยิ่งขึ้น และควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายฉบับนี้และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานรวมถึงทบทวนวิธีการปฏิบัติงานใหม่ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติในการทำงานใหม่ทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อประโยชน์ของประชาชน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลศึกษา

1.1 ควรมีการแก้ไขกฎหมายให้มีความชัดเจน ทั้งในด้านของการตีความหรือในตัวบทกฎหมาย เช่น คำนิยามเจ้าหน้าที่รัฐ การควบคุมตัว และคดีที่ต้องกำหนดฐานความผิดให้ชัดเจนเพื่อให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรออกระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามกฎหมายฉบับนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีกระบวนการและแนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน สามารถดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.3 ควรให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานให้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนเป็นสำคัญ ส่งเสริมทัศนคติที่ว่าบุคคลทุกคนจะถูกรับประกัน หรือกระทำการทารุณ ย่ำยีศักดิ์ศรีมิได้ แม้เป็นผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิด และส่งเสริมทัศนคติที่ว่าเจ้าหน้าที่คือผู้ที่ต้องปกป้องคุ้มครองประชาชนไม่สามารถละเมิดสิทธิมนุษยชนผู้ใดได้

1.4 ควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียกใช้ข้อมูล และพัฒนาระบบในการรับแจ้งการควบคุมตัว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

1.5 ควรมีการทบทวนหรือเพิ่มบทลงโทษในกรณีเจ้าหน้าที่รัฐจงใจหลบเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้กฎหมายฉบับนี้สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

1.6 ควรแยกภารกิจอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ทั้งในส่วนของผู้ออกนโยบายและผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถสะท้อนปัญหา อุปสรรคของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขกฎหมายได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น และศึกษากลุ่มเป้าหมายในส่วนหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถสะท้อนปัญหา อุปสรรคของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขกฎหมายได้อย่างแท้จริง

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของภาคเอกชน องค์กรอิสระ รวมถึงภาคประชาชนในการสะท้อนปัญหา อุปสรรคของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ เนื่องจากในระหว่างการศึกษา (ร่าง) กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้มีเพียงหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น แต่มีหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนรวม ซึ่งหากมีการศึกษาเพิ่มเติมจากภาคส่วนอื่น ๆ อาจทำให้ข้อมูลมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจต่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา และสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ หรือเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในอนาคต

บรรณานุกรม

- กมลวิทย์ ชันชู. (2565). ปัญหาทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ.2565 [นิติศาสตร์มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิชญานันท์ คงสถาพรกุล. (2565). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน และการกระทำให้นุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565. [นิติศาสตร์มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ภคพร เปรมพาณิชย์กุล. (2564). การบังคับบุคคลสูญหายและการทรมานบุคคล: ความรับผิดชอบของรัฐต่อสิทธิของประชาชน. วารสารนิติปริทัศน์, 4(2), 1-8.
- รัฐศาสตร์ มุลมาตร และณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศศักดิ์. (2564). การบังคับให้สูญหายโดยรัฐในกรณีของประเทศไทย ระหว่างปี 2530 – 2560. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(3), 112 - 119.
- ศิริรุ่ง ศรีสิทธิพิศาลภพ. (2563, 4 กันยายน). DSI พบศพปิลลี่ จากกรณี “อุ้มหาย เป็น “อุ้มฆ่า” นักวิชาการ ชี้การต่อสู้เรื่องสิทธิชุมชนของคนในป่าลำบาก ด้วยอำนาจรัฐรวมศูนย์. GREEN NEWS. <https://greennews.agency/?p=19429>
- พลิชฐ์ คงคุณากรกุล. (2564, 15 กันยายน). เปิดสถิติ ‘ซ้อมทรมาน-อุ้มหาย’ ในไทย และ พ.ร.บ.อุ้มหาย - ซ้อมทรมานคือความหวัง?. The Standard. <https://thestandard.co/>
- BBC NEW THAI. (2565, 8 มิถุนายน). ผู้กำกับโจ้: ศาลตัดสินประหารชีวิต พ.ต.อ. ธิติสรรค์ คดีทรมานผู้ต้องสงสัย แต่ลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต. BBC NEW ไทย. <https://www.bbc.com/thai/thailand-61727720>

